

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-02-21

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diariennr: SKR 2023/02306, Sobona 2023/0058

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 21 februari 2024 kl. 9.00-11.00

Dispensansökan från Räddningstjänsten Dala Mitt

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänkommunal verksamhet samt AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-04-05

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Räddningstjänsten Dala Mitt

Räddningstjänsten Dala Mitt (RDM) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB och avser hela den operativa heltidsverksamheten i Ludvika, Borlänge och Falun samt förbundets insatsledare och vakthavande befäl i övergripande ledning (RIS).

Ansökan berör 84 brandmän, 12 gruppchefer, cirka 20 visstidsanställda (intermittent) vikarier samt 6 insatsledare och 3 vakthavande befäl sammanlagt 105 tillsvidareanställda och cirka 20 vikarier.

Räddningstjänsten Dala Mitt är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) med cirka 400 anställda. Förbundet verkar mestadels i glesbygd över ett stort geografiskt område. Förbundet består av tre heltidsstationer (Ludvika, Falun och Borlänge), 14 RiB stationer samt ett brandvärn. Förbundets uppdrag täcker 6000 km², omfattar 160 000 medborgare och mellan de yttre räddningsstationerna är det mer än 15 mil. Förbundet arbetar sedan 2021 i ett övergripande ledningssystem Räddning i Samverkan (RIS) tillsammans med ytterligare 13 kommuner med säte i Falun. Totalt åker de på 7500 larm/år, varav 2700 inom RDM:s geografiska område.

På grund av att utvecklingen går allt fortare och riskerna förändras kommer förbundet att förändra sin organisation inom områdena, övning och utbildning, insatsledarfunktion samt chefs-/ledarskap.

Verksamheten innefattar planering av operativ arbetstid och "icke-operativ arbetstid" för utbildning och utveckling under helgfria vardagar. Personalen tjänstgör enligt ett blandat schema, vilket innebär 9 till 13 arbetspass per månad beroende av behov.

Den "icke-operativa arbetstiden" används bland annat för att täcka olika ledigheter, för kompetensutveckling och övning av heltidsverksamheten, RiB-stationer och

räddningsvärn. RiB-verksamheten bygger på att heltidsanställda styrkeledare och brandmän utbildar och över 260 deltidbrandmän och befäl. Införandet av delat dygn gör det svårt att fördela heltidspersonal för utbildningsuppdrag som oftast sker kvällstid, vilket kan påverka kompetensutvecklingen för RiB-personalen. Kommunspecifika uppdrag inklusive brandutbildning för 5:e klassare och kontroll av brandpostnät sker också på denna tid.

Förbundet har specialförmågor för att hantera särskilda risker, såsom räddningsdykning, höjdfordon, tungräddning, terrängfordon med flera som kräver noggrann övning och utbildning samt uppfyllande av specifika krav granskade av externa parter.

Som skäl för dispens har förbundet bland annat anfört följande.

De nya arbetstidsreglerna komplicerar möjligheten att lägga scheman som möjliggör utförande av uppdrag. Detta påverkar både kommuner och invånare genom att antingen uppgifter inte utförs eller kostnaderna ökar kraftigt samt framhåller att det föreligger svårigheter med snabba omställningar på grund av kommunernas ansträngda ekonomiska läge.

Under semesterperioden behöver förbundet ha tillgång till vikarier som kan arbeta före och efter den lagstadgade semesterperioden, juni-augusti varför kollektivavtalets möjlighet till en förlängd period, maj-september, skulle påverka verksamheten negativt på flera sätt.

Förbundet har vidtagit åtgärder för att kunna förlägga enligt kollektivavtalen. Bland annat har heltidsstationerna numera fyra grupper mot tidigare fem, insatsledarfunktionen görs om och även ledningsstrukturen med roller, arbetsinnehåll samt scheman görs om. Kommunala uppdrag där uppgiften kräver insatser utanför operativ tid, har sagts upp.

Förbundet betonar vikten av att kunna fortsätta arbeta med 24 timmars pass. Ett schema med 24 timmarspass ger ökad flexibilitet, jämnare passlängd och längre sammanhållen vila mellan arbetspassen.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Av ansökan framgår att Räddningstjänsten Dala Mitt söker dispens under ett år för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema, fyra dygnspass under en femveckorsperiod.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes

därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga enligt AB och eller Bilaga R. Det har särskilt pekats på svårigheter att planera den lagstadgade semesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Räddningstjänsten Dala Mitt:s ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljar Arbetstidsnämnden dispens under tiden 1 februari 2024 – 30 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid fyra gånger per 5 veckor i grundschema.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.